

מחקר הערכה: המשתתפים מצפון אמריקה בתכנית תגלית 2007

לאונרד סאקס, טד ששון, בנג'מין פליפס, שחר הכט, גראהם רייט

מכון סטיינהרדט למחקר חברתי, אוניברסיטת ברנדייס

דצמבר 2007

תקציר מנהלים

הגידול במספר הצעירים היהודים מצפון אמריקה שהשתתפו בתגלית ב-2007, מעמיד את שיעורי החדירה של התכנית בקרב יהודים בני 18-26 על כ-15% בארצות הברית ועל כ-25% בקנדה. נוכח התרחבות התכנית והגידול בשיעור הצעירים היהודים המבקרים בישראל במסגרתה, חשוב להבין את הדרכים בהן תגלית משפיעה על המשתתפים בה.

הדו"ח הנוכחי מתאר את הצעירים מצפון אמריקה שנרשמו להשתתף במחזור חורף 2007 (דצמבר 2006 – פברואר 2007). הדו"ח כולל תיאור של מאפייני הנרשמים לתכנית וניתוח של תגובות המשתתפים בה שלושה חודשים לאחר שחזרו מישראל. הדו"ח משווה את העמדות ואת המעורבות בחיים יהודיים של אלו שהשתתפו בתכנית ושל אלו שלא השתתפו בה.

הדו"ח מבוסס על נתונים שנאספו דרך מערכת ההרשמה של התכנית ובאמצעות סקרים שנערכו כשלושה חודשים לפני הביקור בישראל וכשלושה חודשים אחריו. הסקרים כללו את כל אלו שנרשמו לתכנית – את אלה שביקרו בישראל ואת אלה שלא השתתפו בתכנית. ניתוח הממצאים מבודד את השפעת התכנית ממאפייני הרקע של המשיבים.

ממצאים

- רוב הנרשמים למחזור חורף 2007 היו בגילאי 19-21. מלבד הגיל, הנרשמים משקפים היטב את מאפייני הקהילות היהודיות בארצות הברית ובקנדה, כולל שיעורי השתייכות לזרמים יהודיים, ורקע חינוכי יהודי.
- מדריך הטיולים, קהילת האוטובוס, ה"מפגש" ואווירת הלימוד קיבלו דירוגים גבוהים למדי, אף על פי שהיתה שונות בדירוג בין האוטובוסים. השונות הנמוכה ביותר היתה באווירת הלמידה, דבר המצביע על כך שתגלית מספקת חווית לימוד ברמה גבוהה.
- רוב המשיבים דווחו שהם למדו רבות על הנוף והסביבה הטבעית של ישראל, על תרבות ישראלית, היסטוריה של מדינת ישראל והיסטוריה יהודית. המשתתפים הרגישו שלמדו מעט על מסורת ומנהגים יהודיים, הסכסוך הערבי – ישראלי ובעיותיה החברתיות של ישראל.

- מחצית מהמשתתפים ציינו כי הם "מסכימים בהחלט" שהתכנית עודדה אותם להיות מעורבים יותר בקהילה היהודית המקומית. לעומת זאת, רק מעט יותר מרבע הסכימו בהחלט שהתכנית מעודדת עלייה, ושיעור נמוך מזה הסכימו בהחלט שהיא עודדה אותם להיות דתיים יותר ולתרום כסף לישראל או לקהילה היהודית.
 - ההשפעה החזקה ביותר של התכנית היתה על עמדות כלפי ישראל והעם היהודי. השוואה עם אלו שלא השתתפו, מצביעה על כך שתגלית חיזקה את תחושת הקשר של המשתתפים עם ישראל ועם העם היהודי, כמו גם את רצונם להקים משפחה יהודית. ההסתברות של משתתפים להרגיש "מאוד קשורים" לישראל שלושה חודשים לאחר הביקור היא 62% בהשוואה ל-21% בקרב אלו שלא השתתפו.
 - שלושה חודשים לאחר הביקור, מידת ההשתלבות בחיי קהילה יהודיים של משתתפים ושל לא-משתתפים דמתה לרמת השתלבותם לפני הביקור. בקמפוסים, ההשפעה הגדולה ביותר של תגלית היתה בקרב אלו שהיו הפעילים ביותר לפני הביקור בישראל.
 - בהשוואה לאלה שלא השתתפו, המשתתפים נטו יותר לראות את ישראל כ"דמוקרטיה מלאת חיים", "חברה רבת תרבותית", וכ"בית עתידי פוטנציאלי". המשתתפים היו גם יותר קשובים לישראל והתעדכנו בחדשות על ישראל לעתים קרובות יותר מאלה שלא השתתפו בתגלית.
 - המשתתפים נטו להשאר בקשר עם חבריהם לאוטובוס. כמו כן, הרוב המכריע של המשתתפים דיווח על כך שעודדו משתתפים פוטנציאליים להרשם לתכנית.
 - שלישי מהמשתתפים דיווחו שסביר מאד שיחזרו לישראל במהלך השנתיים הקרובות. רבע מהמשתתפים ציינו שסביר במידה מסויימת שיחזרו לישראל בפרק זמן זה.
- על אף שהשפעת התכנית מרשימה, הפער בין ההשפעה החזקה שיש לתכנית על זהות המשתתפים, לבין השפעתה הצנועה על השתלבות המשתתפים בחיים יהודיים לאחר הביקור, נותר פרדוקסלי. הדבר מצביע הן על הצורך בהמשך המחקר והן על הצורך לבחון תבניות שונות של השתלבות בקהילה היהודית המקומית לאחר הביקור בישראל. יתכן שהשפעתה של תגלית על הזהות היהודית תפתח למעורבות עתידית בארגונים יהודיים, כאשר הבוגרים יקימו משפחות. מחקרים ארוכי טווח נוספים יהיו חיוניים כדי לאמת את השפעת התכנית לאורך זמן וכדי לבחון כיצד השפעה זו מתפתחת בטווח הארוך. יתר על כן, ככל שארגונים יהודיים ירחיבו את מאמצייהם להגיע ולגייס את בוגרי תגלית, יהיה צורך במחקר נוסף שיעריך את ההתאמה בין שאיפותיהם של בוגרי תגלית, לבין התכניות שמבקשות למשוך אותם.